

Lääne-Eesti piirkondliku komisjoni protokoll

18.05.2017

Haapsalu

Osalejad: Väino Tõemets (Rahandusministeerium), Jaan Leivategija (Saare Maavalitsus), Kalev Kaljuste (Pärnu maavanem), Kersten Kattai (Tallinna Ülikool), Rivo Noorkõiv (OÜ Geomedia), Neeme Suur (Lääne maavanem), Sulev Valner (Rahandusministeerium).

Puudusid: Tõnis Blank (Rapla maavanem), Ave Viks (Rahandusministeerium), Riho Rahuoja (Hiiu maavanem)

Kutsutud: Kaia Sarnet (Rahandusministeerium)

Protokollis: Kaie Kungas (Rahandusministeerium)

Päevakord:

1. Arvamuste andmine kohalike omavalitsuste esitatud arvamustele valitsuse algatatud ühinemissetpanekutest:

1.1. Häädemeeste, Saarde, Surju ja Tahkuranna valla ühendamiseks;

1.2. Pärnu linna, Audru, Paikuse ja Tõstamaa valla ühendamiseks;

1.3. Juuru, Kaiu, Raikküla ja Rapla valla ühendamiseks;

1.4. Emmaste, Hiiu, Käina ja Pühalepa valla ühendamiseks;

1.5. Kuressaare linna, Kihelkonna, Laimjala, Leisi, Lääne-Saare, Mustjala, Orissaare, Pihla, Pöide, Salme, Torgu ja Valjala valla ühendamiseks.

Väino Tõemets tutvustas koosoleku eesmärgi, anda piirkondliku komisjoni poolt hinnang volikogude arvamustele Vabariigi Valitsuse esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise ettepanekute kohta¹ ehk hinnata, kas omavalitsuste põhjendused ja vastuväited valitsuse algatatud ühendamise kohta on kaalukad või mitte ning kas omavalitsuste vastuväidete põhjal võiks Vabariigi Valitsusele teha ettepaneku menetluse jätkamiseks või selle lõpetamiseks.

1. Arvamuste andmine kohalike omavalitsuste esitatud arvamustele valitsuse algatatud ühinemissetpanekutest

1.1. Häädemeeste, Saarde, Surju ja Tahkuranna valla ühendamine

Piirkondliku komisjoni liikmed tutvusid omavalitsuste esitatud tagasisidega. Omavalitsused ei nõustunud esitatud valitsuse ettepanekuga.

Omavalitsused tõid välja, et sundliitmisel ei esine positiivset mõju ETHS §-s 7 lg 5 nimetatud asjaoludele, avalike teenuste osutamise kvaliteedile ja elanike elutingimustele. Omavalitsuste ühendamisel ei moodustu terviklikku üksust ega ühtset teenusruumi, uues vallas jääb kaks selget eristuvat ja erinevate liikumissuundadega piirkonda - Häädemeeste-Uulu kui Pärnu linna lähistagamaal asuvad piirkonnad ning Saarde vald, mis asub maakonnakeskusest kaugel ja on pigem teistsuguste (hajaasustuse, keskusest kaugel asuvate) probleemide ja arengueeldustega.

Piirkondlik komisjon nõustus, et ühinenud Häädemeeste ja Tahkuranna vald koos ning Saarde ja Surju vald koos on kaks eraldi toimepiirkonda, mis ei oma omavahelist territoriaalset kooskõla ja neljakesi

---

¹ Vt Vabariigi Valitsuse 30.06.2016 korralduse nr 242 „Piirkondlike komisjonide moodustamine haldusreformi elluviimiseks“ punkti 4 alapunkt 5. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/305072016020>.

ei moodustata terviklikku piirkonda. Seetõttu ei viidud lõpuni ka volikogude algatatud ühinemist nelja omavalitsuse vahel. Ühinenud omavalitsuste elanike liikuvus ei ühti ning maakonnakeskusesse liikumisel kasutatakse erinevaid transpordikoridore. Kaks ühinenud omavalitsust on ka looduslikult teineteisest eraldatud (soo). Ühinenud Saarde vald on suure territooriumiga hajaasustatud omavalitsus, mis vastas volikogu algatatud etapis võimaldatud erandi tingimustele². Tulenevalt KOV esitatavates vastuväidetes ja ühinemisega kaasneva negatiivse mõju põhjendustest, saab valitsus menetluse lõpetada.

Piirkondlik komisjon teeb valitsusele ettepaneku lõpetada haldusterritoriaalse korralduse muutmise menetlus Häädemeeste, Saarde, Surju ja Tahkuranna valla ühendamiseks, kuna omavalitsused on esitanud menetluse lõpetamiseks piisavalt kaalukad põhjendused ühinemisega kaasneva negatiivse mõju kohta.

1.2. Pärnu linna, Audru, Paikuse ja Tõstamaa valla ühendamine

Piirkondliku komisjoni liikmed tutvusid omavalitsuste esitatud tagasisidega. Pärnu linn ja Tõstamaa vald ei toetanud valitsuse ettepanekut, Audru vald ja Paikuse vald ei vastanud valitsuse ettepanekule ning seega nõustusid vaikimisi³.

Pärnu linn ei ole toonud välja sisulisi põhjendusi valitsuse ettepanekuga mittenoostumise kohta viidates, et Tõstamaa Vallavolikogu pole avaldanud Pärnu Linnavolikogule uusi seisukohti, mis kinnitaksid Tõstamaa valla huvi ühinemiseks Pärnu linnaga. Tõstamaa vald tõi välja, et tegemist on isetoimiva piirkonnaga. Ühendamisel muutub kohalik võim ja teenuste kättesaadavus elaniku jaoks kaugemaks ja elutingimused halvenevad. Kuna Tõstamaa valla esindatus ühendamavalitsuses on väike, siis toob see paratamatult kaasa piirkonna ääremaastumise ja hääbumise.

Piirkondlik komisjon leidis, et Tõstamaa valla ühendamine on vajalik haldusreformi eesmärkide täitmiseks ja omavalitsuse võimekuse tõstmiseks. Valikuna on olnud ühendamine moodustuva Lääneranna valla või ühineva Pärnu linnaga, alternatiivsetest valikutest on sobivam ühendamine Pärnu linna, Audru valla ja Paikuse vallaga. Pärnu linna, Audru ja Paikuse valla ühinemisel on kokku lepitud osavaldade moodustamises, mis on Tõstamaa vallale, arvestades valla kogukonnapõhisust (madal teenus- ja tööränne), sobiv. Osavalla moodustamine annab võimaluse kohapealse demokraatia ja otsustamise tagamiseks andes tasakaalu ja kaasarääkimisvõimaluse. Kohaliku omavalitsuse teenuste pakkumine Tõstamaa vallas ei vähene ega kaugene elanikest, sest kohapeal on piisavalt elanikke, et teenuseid pakkuda. Kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 4 kohaselt peab ühinemise tulemusel moodustunud kohaliku omavalitsuse üksus tagama valla või linna elanikele avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähemalt samal tasemel, mis oli enne omavalitsusüksuste ühinemist. Avalike teenuste osutamist korraldatakse kõikides asustusüksustes, kus enne ühinemist paiknesid valla- või linnavalitsused. Tõstamaa valla mitteühendamisel oleks vald võrreldes teiste Pärnumaa ühinemisjärgsete omavalitsustega väga väike ning vähendaks Tõstamaa valla arenguvõimalusi maakonna võrdluses.

Piirkondlik komisjon teeb valitsusele ettepaneku jätkata Pärnu linna ning Audru, Paikuse ja Tõstamaa valla haldusterritoriaalse korralduse muutmise menetlusega, kuna omavalitsused ei ole esitanud menetluse lõpetamiseks piisavalt kaalukaid põhjendusi ühinemisega kaasneva negatiivse mõju kohta.

---

² § 9 lg 3 punkt 1 ühinevad vähemalt kaks kohaliku omavalitsuse üksust, mis moodustavad haldusterritoriaalselt loogilise terviku, mille pindala on kokku vähemalt 900 km² ja milles elab rahvastikuregistri andmete kohaselt 2017. aasta 1. jaanuari seisuga kokku vähemalt 3500 elanikku. Häädemeeste ja Tahkuranna vald jäävad napilt alla miinimumsuuruse kriteeriumi.

³ Haldusreformi seaduse § 9 lõike 8 järgi loetakse valitsuse ettepanek vastuvõetuks, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei esita Vabariigi Valitsuse ettepaneku kohta 2017. aasta 15. maiks arvamust.

1.3. Juuru, Kaiu, Raikküla ja Rapla valla ühendamine

Piirkondliku komisjoni liikmed tutvusid omavalitsuste esitatud tagasisidega. Juuru vald ei toetanud valitsuse ettepanekut, Kaiu vald, Raikküla vald ja Rapla vald ei vastanud valitsuse ettepanekule ning seega nõustusid vaikimisi.

Juuru vald tõi välja, et Vabariigi Valitsus ei ole kaalutlenud Juuru valla ühendamise osas teisi valikuid ning arvestanud Juuru ja Kohila vallavolikogude tahtega ühise omavalitsuse moodustamiseks. Kohila on samuti Rapla maakonna ja eriti Juuru valla teenus- ja tömbekeskuseks.

Piirkondlik komisjon leidis, et Juuru valla esitatud arvamuses on ETHS § 7 lõike 5 alusel asjaolud ja negatiivsed mõjud välja toomata, samuti ei ole esitatud põhjendusi selle kohta, et Kohila vallaga ühinedes oleksid mõjud positiivsemad valitsuse ettepanekus esitatud ühendamise mõjudest. Juuru valla ja Kohila valla seos on tugev eelkõige ühtse Tallinna rände tõttu. Juuru valla õpilasränne on napilt Kohila suunaline, töörande võrdlus Kohila valla ja Rapla valla vahel on Rapla suunaline. Juuru valla põhjapool asuvad külad on Kohila valla suunalised, kuid lõunapoolsed külad Rapla valla suunalised, seda näitas ka läbi viidud elanike küsitlus. Suurem osa Juuru vallast on Rapla suunaline. Ühendatakse neli omavalitsust, millest Juuru ja Kaiu vallal on tihedad ajaloolised seosed, mõlemad tänased vallad olid Juuru kihelkonna ja Juuru külanõukogu koosseisus. Samaväärsed ajaloolised sidemed Kohila vallaga puuduvad.

Kuigi alternatiivseid valikuid on ka seletuskirjas kaalutud, siis kuna Rapla ja Raikküla vallaga ühineval Kaiu vallal puudub ühine piir, pidi valitsus algatama haldusreformi seaduse kohaselt ühise piirita ühinemist taotlevate omavalitsusüksuste ühendamise miinimumsuuruse kriteeriumile mittevastava kohaliku omavalitsuse üksuse või selle territooriumiosaga, kes jääb volikogude algatatud ühinemisel ühise piirita omavalitsuse vahele. Vastasel korral, kui Vabariigi Valitsus loobuks Juuru valla ühendamisest jääks ühendamata ka Kaiu, Raikküla ja Rapla vald, kes on volikogude algatatud ühinemise etapis ühinemist taotlenud. Kohila vallaga piirnevate külade üleandmise võimalikkusest on Juuru valda teavitatud (sh ka seletuskirjas viidatud), kuid Juuru valla volikogu ei viinud menetlust läbi.

Piirkondlik komisjon teeb valitsusele ettepaneku jätkata Juuru, Kaiu, Raikküla ja Rapla valla haldusterritoriaalse korralduse muutmise menetlusega, kuna omavalitsused ei ole esitanud menetluse lõpetamiseks piisavalt kaalukaid põhjendusi ühinemisega kaasneva negatiivse mõju kohta.

1.4. Emmaste, Hiiu, Käina ja Pühalepa valla ühendamine

Piirkondliku komisjoni liikmed tutvusid omavalitsuste esitatud tagasisidega. Emmaste vald ja Pühalepa vald ei toetanud valitsuse ettepanekut, Hiiu vald toetas valitsuse ettepanekut ning Käina vald ei vastanud valitsuse ettepanekule ning seega nõustusid vaikimisi.

Pühalepa vald tõi välja, et vald on võimeline iseseisvalt korraldama ja juhtima kohalikku elu ja täitma seadusega pandud ülesandeid. Riigi poolt ei ole tehtud märkuseid ja ettekirjutusi avalike teenuste osutamise kvaliteedi, teenuste puudumise või nende vähese kättesaadavuse kohta. Ühendamisel teenuste tase langeb, halduskulud kasvavad ja ei täideta haldusreformi eesmärke, vald suudab iseseisvalt paremini tagada jätkusuutliku tegevuse. Emmaste vald tõi välja, et suures omavalitsuses teenused kaugenevad elanikust, teenuste pakkumine muutub bürokraatia tõttu aeglasemaks (sh osavallakogu olemasolu). Kohalikud olemasolevad ametnikud tunnevad paremini kohalikke olusid, vallas on kõik praegu vajalikud kompetentsid olemas ja vajadusel valmidus sisseostmiseks. Emmaste vallal on suuremad eeldused tagada piirkonna areng, ühendamisel liigub otsustustasand valla keskusesse (Kärdlasse). Emmaste vald on finantsvõimekas, jätkusuutlik keskmisest kõrgema põhituluga omavalitsus.

Piirkondlik komisjon leidis, et omavalitsuste arvamustes on kirjeldatud üldist olukorda kirjeldavate näitajate alusel näitamaks, et omavalitsuste võimekus on hetkel piisavalt hea ilma konkreetsete meetmete või tegevusteta, kuidas suudetakse tagada haldusreformi eesmärk. Haldusreformi eesmärk on tõsta omavalitsuste võimekust tuleviku vaates, tagada arenguvõimalused pikemas tulevikuvaates. Haldusreformi seadus on sidunud omavalitsuste minimaalse võimekuse elanike arvuga ehk omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumiga, mille paikapidavust Riigikohus haldusreformi seaduse põhiseaduspärasust käsitletud kohtulahendis küsimärgi alla ei seadnud. Samuti ei ole omavalitsused oma tagasisides välja toonud võimalikku ühinemisega kaasnevat negatiivset mõju. Valdade ühendamise ettepaneku eelselt on koostatud mõjuanalüüsid, mis toovad välja selged positiivsed mõjud ühendamise järgselt. Nelja omavalitsuse ühendamisel moodustuv Hiiumaa vallas tervikuna teenuste tase tõuseb ja halduskulud osakaaluna kogukuludest vähenevad.

Piirkondlik komisjon teeb valitsusele ettepaneku jätkata Emmaste, Hiiu, Käina ja Pühalepa valla haldusterritoriaalse korralduse muutmise menetlusega, kuna omavalitsused ei ole esitanud menetluse lõpetamiseks piisavalt kaalukaid põhjendusi ühinemisega kaasneva negatiivse mõju kohta.

1.5. Kuressaare linna, Kihelkonna, Laimjala, Leisi, Lääne-Saare, Mustjala, Orissaare, Pihla, Pöide, Salme, Torgu ja Valjala valla ühendamine

Piirkondliku komisjoni liikmed tutvusid omavalitsuste esitatud tagasisidega. Kõik omavalitsused nõustusid esitatud ettepanekuga.

Omavalitsused nõustuvad ühinemisega ning on kinnitanud ühinemiskokkuleppe, laiendades ühinemislepingus kokkulepitut ka Pöide vallale.

Piirkondlik komisjon teeb valitsusele ettepaneku jätkata Kuressaare linna, Kihelkonna, Laimjala, Leisi, Lääne-Saare, Mustjala, Orissaare, Pihla, Pöide, Salme, Torgu ja Valjala valla haldusterritoriaalse korralduse muutmise menetlusega.

(allkirjastatud digitaalselt)

Väino Tõemets
Komisjoni esimees